

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

ORAZ GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIU NARKOMANII

Gmina Istebna 2016 r

I. WSTĘP

Wśród problemów społecznych w Polsce te związane z uzależnieniem są najtrudniejszymi do rozwiązania. Wynika to głównie z ich rozmiarów, złożoności, a także kosztów społecznych i ekonomicznych, jakie ponoszą nie tylko osoby indywidualne, ale także całe społeczeństwo. Alkohol jako produkt jest legalnym towarem rynkowym, jednak ze względu na szkody jakie powoduje jest przedmiotem zainteresowań ustawodawcy, który stosując odpowiednie uregulowania stara się ograniczyć ich rozmiary oraz wdrożyć sposoby rozwiązywania tych problemów za pośrednictwem innych środków. Według badań WHO alkohol jest drugim, wśród czynników ryzyka dla zdrowia populacji a ponad 200 rodzajów chorób i urazów wiąże się z jego spożywaniem. Przeciwdziałanie narkomanii ma na celu wdrażanie i koordynowanie działań profilaktycznych związanych z eliminacją tego zjawiska, ukierunkowanych na ograniczenie używania środków odurzających i substancji psychotropowych. Większość kompetencji i środków finansowych jest zlokalizowanych na terenie gminy, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii uzyskały kompetencje do rozwiązywania problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Gminy z racji dysponowania największą wiedzą o problemach w swoich społecznościach oraz o dostępnych zasobach, mogą tym samym przedsięwziąć środki zaradcze oraz naprawcze skierowane do lokalnej społeczności.

Samorząd Gminy na mocy ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii jest odpowiedzialny za działania podejmowane w sprawie rozwiązywania problemów uzależnień w społecznościach lokalnych. Prowadzenie działań związanych z szeroko rozumianą profilaktyką oraz integracja społeczna osób uzależnionych należy do zadań własnych gminy, które realizowane są na podstawie: Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Dokumenty, uchwalane corocznie przez Radę Gminy Istebna, są kontynuacją wielu działań zainicjowanych w latach poprzednich. Rok 2016 będzie kolejnym rokiem realizacji. Powyższe programy określają zakres i formę realizacji zadań wynikających z ustawy. Nadrzędnym ich celem jest, jak co roku, tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych, zmierzających do:

- zapobiegania powstawaniu nowych problemów,
- zmniejszeniu rozmiaru problemów, które aktualnie występują,
- zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie już z istniejącymi problemami.

Polski model rozwiązywania problemów uzależnień jest wysoko oceniany pod względem struktury i organizacji. Ideą stojącą za zasadą pomocniczości jest założenie, że im bardziej bierze się pod uwagę odbiorcę działań, tym skuteczniej i plastyczniej – w zależności od lokalnych potrzeb – mogą być planowane zadania i rozpowszechniane środki. Nie oznacza to oczywiście całkowitej dowolności podejmowanych działań, ani też nie zwalnia decydentów i realizatorów z konieczności przestrzegania ustaw, czy rezygnowania z działań wytyczonych przez dokumenty ogólne, mające charakter strategii ogólnokrajowych i regionalnych. Przygotowane są one na podstawie wyników analiz i badań, a także ogólnych kierunków polityki państwa w dziedzinie rozwiązywania problemów alkoholowych.

Adresatami programu są mieszkańcy Gminy Istebna, a w tym między innymi osoby uzależnione i zagrożone patologiami społecznymi wraz ze swoimi rodzinami, jednostki zajmujące się pracą z rodzinami dysfunkcyjnymi, w których występują problemy związane z uzależnieniami, placówki oświatowe, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz wszyscy którym zależy na promowaniu zdrowego stylu życia, wolnego

od nałogów oraz na szerzeniu idei trzeźwości w środowisku lokalnym, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

II. PODSTAWY PRAWNE

Najważniejsze założenia polityki wobec alkoholu w Polsce wynikają z Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii. Obie ustawy określają kierunki polityki państwa wobec używek: alkoholu i narkotyków, Kompleksowo regulują zagadnienia dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotyków, wskazują zadania z tego zakresu oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Poza tym akta określają źródła finansowania zadań. Dokumenty opisują funkcjonowanie rynku z używkami, regulują także dziedzinę promocji i reklamy, a także formułują przepisy karne dotyczące obrotu nimi. Wprowadzone zapisy określają zasady postępowania wobec osób nadużywających alkoholu i spożywających narkotyki, określają podstawy leczenia odwykowego oraz wskazują kompetencje i zadania Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Podmiotami wyznaczonymi przez ustawodawcę do realizacji zadań z zakresu profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałaniu narkomanii są organy administracji rządowej, samorządowej, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe.

Dokumentem, który oprócz ustawy, stanowi prawną podstawę podejmowanych działań jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii wchodzących w skład strategii uchwalanej przez Radę Gminy Istebna.

Istotą właściwej realizacji gminnego programu jest współpraca wielu podmiotów według zasady, iż każde zadanie powinno być realizowane przez podmiot, który w danym obszarze jest najbardziej kompetentny. Do realizacji programów należy zaprosić zarówno przedstawicieli leczenia odwykowego, jak i klubów abstynenckich, które mogą dawać silne wsparcie podejmowanym lokalnie działaniom z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli służby zdrowia, policji, pomocy społecznej edukacji i innych służb.

III. DIAGNOZA LOKALNYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY ISTEbNA.

W celu przeprowadzenia diagnozy zagrożeń społecznych na terenie gminy Istebna przeprowadzono badanie ankietowe, które objęło cztery wybrane grupy mieszkańców: uczniów klas gimnazjalnych, uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej, osoby pracujące w punktach sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (badanie dotyczyło także właścicieli, na każdy punkt przypadła jedna ankieta) oraz dorosłych mieszkańców gminy. Łącznie w badaniu wzięło udział 828 osób. Liczbowy rozkład poszczególnych grup przedstawia się następująco:

1. Uczniowie gimnazjum – 400osób
2. Uczniowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej – 188 osób
3. Osoby pracujące w punktach sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych – 40 osób
4. Dorośli mieszkańcy gminy Istebna – 200 osób

Celem przeprowadzonych badań była przede wszystkim analiza wybranych problemów społecznych, takich jak:

1. Problem spożywania alkoholu zarówno przez dorosłych jak i młodzież, dostępność produktów alkoholowych na terenie gminy.
2. Problem przyjmowania narkotyków przez młodzież jak również ich dostępność na terenie gminy, opinie i postawy wobec substancji psychoaktywnych
3. Zjawisko przemocy w rodzinie, podstawy i opinie względem tego problemu.

Poruszona została także kwestia wiedzy odnośnie działań profilaktycznych prowadzonych na terenie gminy. Aby analiza ta była bardziej miarodajna, badaniem objęto różne grupy wiekowe respondentów. Analiza i interpretacja danych pozwoliła na sformułowanie wniosków oraz rekomendacji względem planowanych przyszłych działań profilaktycznych na terenie całej gminy.

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY.

Zagrożenie dzieci i młodzieży substancjami psychoaktywnymi jest szczególnie niepokojącym zjawiskiem, mającym miejsce w dzisiejszej rzeczywistości. Wymaga ono diagnozowania i podejmowania środków zaradczych. Celem podjętych badań, była próba określenia obszaru zagrożenia substancjami psychoaktywnymi młodzieży wybranych szkół oraz rozmiaru badanego zjawiska. Szczególnie uzyskanie informacji na temat obecności substancji psychoaktywnych w środowisku młodych ludzi, ich poczucia zagrożenia oraz doświadczenia w tym zakresie. Pod pojęciem substancji psychoaktywnych rozumiemy substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego używane w celu zmiany stanu psychicznego.

Problematyka badawcza koncentrowała się wokół zagadnień dotyczących przyjmowania substancji psychoaktywnych w tym narkotyków, alkoholu, papierosów. Technika uzyskania materiału badawczego zastosowaną w omawianym badaniu była anonimowa ankieta audytoryjna. Jej zaletą jest wysoki stopień standaryzacji oraz możliwość przeprowadzenia w krótkim czasie badania dużej liczby respondentów. Ankietowani byli za każdym razem informowani o anonimowości przeprowadzanych badań, co bardzo ważne w kontekście tematyki badań. Poruszany temat jest trudny i niekiedy drażliwy, dlatego ważne jest by respondenci mieli świadomość, że dane wykorzystane będą tylko w kontekście badań.

Kwestionariusz ankiety składa się z 19 pytań. Zgodnie z europejskim standardem badanych zapytano o doświadczenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych w ciągu 30 dni przed badaniem (wskaźnik bieżącego używania), ostatnich 12 miesięcy (wskaźnik aktualnego używania) oraz kiedykolwiek w życiu (wskaźnik eksperymentowania). Osoby, które zadeklarowały używanie substancji psychoaktywnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy, nazywane są okazjonalnymi użytkownikami, natomiast osoby, które przyznały się do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi kiedykolwiek w życiu - eksperymentującymi z substancjami psychoaktywnymi.

Grupę objętą badaniem stanowili uczniowie Gimnazjum im. Jana Pawła II w Istebnej oraz uczniowie Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Istebnej. Badanie zostało przeprowadzone na grupie badawczej liczącej łącznie 588 osób. Badanie zostało przeprowadzone w miesiącu marcu 2015 roku, na terenie szkół w gminie Istebna.

REZULTATY BADAŃ

Tytułem wstępu przedstawiamy wybrane wyniki z ogólnopolskiego badania dotyczącego picia napojów alkoholowych przez młodzież - ESPAD - przeprowadzone w 2011 roku. Objęto nim uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych.

W prezentowanych wynikach badań alkohol okazał się najbardziej popularną substancją psychoaktywną wśród młodzieży, przy czym chłopcy piją częściej niż dziewczęta. Wyniki badań ESPAD wskazują ponadto, że 87% gimnazjalistów (w tym 89% chłopców i 86% dziewcząt) oraz 95% uczniów szkół ponadgimnazjalnych (w tym 96% chłopców oraz 94% dziewcząt) sięgnęło przynajmniej raz w życiu po jakiś napój alkoholowy. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (wskaźnik bieżącego używania) piła ponad połowa trzecioklasistów z gimnazjum 58% (w tym 62% chłopców i 53% dziewcząt) i ośmiu na dziesięciu siedemnasto-osiemnastolatków (w tym 85% chłopców i 76% dziewcząt).

Dane zebrane w badaniu świadczą, iż najpopularniejszym napojem alkoholowym wśród młodzieży jest piwo, w dalszej kolejności wódka i wino. 57% trzecioklasistów sięgało po piwo, 41% po wódkę i 26% po wino. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych 78% piło piwo, 63% wódkę, a 36% wino w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem.

Powyższe dane warto je traktować jako dyrektywę do intensyfikacji działań profilaktycznych w szkołach. Wynika z nich również, iż osoby pracujące z młodzieżą stają w obliczu nowych problemów wychowawczych. Picie alkoholu staje się bowiem zachowaniem powszechnym wśród młodzieży i nie dotyczy on już tylko tzw. trudnej młodzieży i osób dorastających w rodzinach dysfunkcyjnych. Poza tym w okresie ostatnich lat wzrosły niektóre wskaźniki picia alkoholu przez dziewczęta, nieznacznie tylko różniąc się od poziomu wskaźnika chłopców.

Młodzi ludzie piją z wielu różnych powodów. Najczęściej za przyczynę picia alkoholu uznaje się presję otoczenia. Dzieci od małego patrzą na pijących rodziców i nabierają przeświadczenia, że to nic złego. Na pytanie dlaczego piją, często mówią, że alkohol pomaga im w pozbyciu się stresu i pozwala im zapomnieć o kłopotach w domu lub w szkole. Czasami robią to na złość rodzicom lub nauczycielom. Pijąc alkohol zyskują uznanie w oczach rówieśników. Jest to dla nich sposób na uzyskanie akceptacji kolegów i koleżanek.

Dla dzieci i młodzieży alkohol wydaje się atrakcyjny, bo uważają, że bez niego nie ma dobrej zabawy. Nie przejmują się zdrowiem, konsekwencjami uzależnienia i problemami, które może wywoływać, uważając że to ich nie dotyczy, a ponieważ brakuje im wiedzy na temat skutków oddziaływania alkoholu na organizm i psychikę człowieka, alkohol zbiera wśród młodzieży znaczne zniwo.

Znaczący wpływ na sięganie przez młodzież po napoje alkoholowe, zwłaszcza te niskoprocentowe, mają media. Reklamy przekonują, że piwo to napój orzeźwiający, który ma się kojarzyć z zabawą, energią, młodością. Okazuje się, że aż 82% młodzieży uważa, że piwo nie jest alkoholem. Reklamy piwa pojawiające się w czasie największej oglądalności przedstawiają ludzi szczęśliwych, zrelaksowanych, otoczonych przyjaciółmi. Młodzi identyfikując się z bohaterami reklam, chcą spędzać czas podobnie. Browary dążą by ich wizerunek odbierany był pozytywnie, wbrew zakazowi ustawodawcy sponsorują sport, akcje charytatywne, organizują pikniki i biesiady, po to by przyciągnąć młodego człowieka, chcąc pozyskać nowego potencjalnego konsumenta.

Pojawiły się nowe grupy konsumentów – nastolatki kobiety, które łatwiej przyswajają sobie nowe trunki nie przywiązując wagi do tradycji alkoholowych, są nośnikami nowych wzorów picia. Dyskoteka, koncert, klub muzyczny to miejsca, w których wypada bywać, jest to modne i na czasie, a są one nierozdzielnie związane z konsumpcją alkoholu.

MŁODZIEŻ A SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE

Wokół krąży wiele mitów na temat samego alkoholu oraz uzależnienia. Wiele osób, w tym także młodzież, usiłując usprawiedliwić swoje picie, dorabia do tego odpowiednią ideologię. Poproszono zatem młodych ludzi o ustosunkowanie się do dwóch stereotypów, które są szczególnie zakorzenione w polskiej świadomości społecznej.

Zapytaliśmy młodych respondentów czy uważają, iż alkohol jest szkodliwy dla zdrowia. Większość gimnazjalistów – 88% a także uczniów szkoły zawodowej – 85% uważa, że alkohol jest szkodliwy dla zdrowia, pozostałe kolejno 12% i 15% ankietowanych uczniów, nie zgadza się z twierdzeniem o szkodliwości alkoholu. Szkody zdrowotne mogą pojawić się także u osób, które piją tylko i wyłącznie piwo, z czego młodzież bardzo rzadko zdaje sobie sprawę. Wypicie jednej szklanki 250 ml piwa o mocy 5% powoduje wprowadzenie do organizmu takiej samej ilości alkoholu, co wypicie małego kieliszka (30ml) wódki o mocy 40%, lub lampki (100ml) wina o mocy 12%. Alkohol działa szkodliwie na niemal wszystkie tkanki i narządy. Alkohol, a także jego główny metabolit, aldehyd octowy, są bezpośrednio toksyczne dla tkanek. Alkohol i jego metabolity wchodzi w bezpośrednie reakcje z fizjologicznymi substancjami w organizmie. Ponadto obecnie wiek inicjacji alkoholowej drastycznie się obniżył, co istotne nadal się obniża, a jak donoszą najnowsze badania przypada obecnie na 12 rok życia, czyli ostatnią klasę podstawówki. Dlatego też w kolejnym pytaniu, zapytaliśmy młodzież czy według ich opinii alkohol zawarty w piwie oraz w wódce różnią się od siebie, czy są tak samo szkodliwe. Tak w gimnazjum (50%), jak i w szkole zawodowej (45%) duża część uczniów, posiada błędne informacje dotyczące rodzaju alkoholu zawartego w napojach alkoholowych oraz jego szkodliwość. Jest to o tyle ważne, że młodzi ludzie spośród napojów alkoholowych najczęściej wybierają piwo, które jest często traktowane jak napój orzeźwiający, a nie jak alkohol. Sądzą oni także, że jego spożywanie jest mniej szkodliwe dla organizmu niż picie wódki. Nikt nie sięga po alkohol po to, aby mieć problemy. Przeciwnie każdy, kto spożywa alkohol oczekuje korzyści, chce zaspokoić jakieś swoje potrzeby – chce poprawić sobie nastrój, ubarwić szarą codzienność, ułatwić kontakty towarzyskie, zrelaksować się, zapomnieć o problemach. Niektórzy nawet wierzą, że alkohol może mieć korzystne działanie zdrowotne. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka spośród zaproponowanych odpowiedzi. Suma wyników może być zatem wyższa niż 100%. Młodzi respondenci udzieli następujących odpowiedzi:

1. aby dopasować się do kolegów: 74% gimnazjalistów, 63% uczniów szkoły zawodowej
2. aby poczuć się dorosłym: 46 % gimnazjalistów, 36 % uczniów szkoły zawodowej
3. aby zapomnieć o kłopotach w domu lub w szkole: 45% gimnazjalistów, 56% uczniów szkoły zawodowej
4. żeby pokonać nieśmiałość: 16% gimnazjalistów, 20% uczniów szkoły zawodowej
5. żeby dobrze się bawić: 58% gimnazjalistów, 69% uczniów szkoły zawodowej
6. z braku zajęć w wolnym czasie: 17% gimnazjalistów, 19 % uczniów szkoły zawodowej.

Najliczniejsza grupa uczniów gimnazjum (74%) sięga po alkohol aby dopasować się do kolegów. Z tego samego powodu po alkohol sięga 63% uczniów szkoły zawodowej. Z kolei największa liczba uczniów szkoły

zawodowej (69%) uważa, że młodzież sięga po alkohol by dobrze się bawić. Oznacza to, iż młodzi ludzie nie znają żadnej alternatywy i to właśnie alkohol jest dla nich wyznacznikiem dobrej zabawy. Również duża grupa gimnazjalistów myśli podobnie – 58%. Zarówno duża grupa respondentów ze szkoły zawodowej (56%), jak i gimnazjalistów (45%) uważa że alkohol może być sposobem aby zapomnieć o kłopotach w domu lub w szkole. Za ważną przyczynę uczniowie uważają też chęć poczucia się dorosłym – 46% uczniów gimnazjum i 36% uczniów szkoły zawodowej. Spora część uczniów uważa alkohol za sposób na pokonanie nieśmiałości (16% gimnazjalistów, 20% uczniów szkoły zawodowej). Co niepokojące ciągle duży odsetek respondentów (17% gimnazjalistów, 19% uczniów szkoły zawodowej) uważa, że młodzież sięga po alkohol z braku zajęć w czasie wolnych, a więc jest to dla nich sposób na nudę.

Specjaliści od lat szukają metod skutecznego zapobiegania używaniu alkoholu, papierosów i narkotyków przez młodzież. Uważa się, że dla młodych organizmów substancje te mogą być szczególnie niebezpieczne, a ich działanie jest wyjątkowo silne. Przekaz, że nie wolno próbuje się wzmocnić licznymi dodatkowymi akcjami edukacyjnymi, angażowaniem edukatorów i specjalistów od alkoholu, narkotyków czy tytoniu. Mimo tego problem nadal istnieje, a więc zachodzi potrzeba intensyfikacji działań profilaktycznych. Pytaliśmy również młodzież o ich własne doświadczenia związane ze spożywaniem napojów alkoholowych. Każde picie alkoholu przez młodych ludzi może nieść ze sobą zagrożenie i ryzyko wystąpienia poważnych szkód zarówno zdrowotnych, emocjonalnych, jak i rozwojowych. Uzależnienie jest tylko jedną z możliwych konsekwencji używania alkoholu i zwykle jest to konsekwencja odroczonej w czasie. Alkohol działający na młody organizm, może wywoływać w nim nieodwracalne szkody. Nie należy jednak tego zagrożenia ignorować, ponieważ na powstanie uzależnienia ma wpływ wiek, w którym dana osoba rozpoczyna picie, co z kolei jest związane z dojrzałością ośrodkowego układu nerwowego.

Wyniki te wskazują, jak duże przyzwolenie na spożywanie alkoholu występuje w rodzinie, co może być bardzo szkodliwe i nieodwracalne w skutkach! Alkohol, obok nikotyny, staje się coraz bardziej akceptowaną społecznie substancją psychoaktywną, a jego picie przez nieletnich pomimo wielu rygorystycznych przepisów, staje się na tyle popularne, że niestety przestaje budzić sprzeciw u dorosłych. Bezspornie należy reagować na zaistniałą sytuację.

W kolejnym pytaniu, zapytaliśmy młodzież o to, czy kiedykolwiek samodzielnie kupili alkohol. W myśl obowiązującego w naszym kraju prawa, sprzedaż alkoholu osobom nieletnim jest zakazana, a na sprzedawcach ciąży obowiązek legitymowania młodych osób chcących nabyć alkohol. Aż 25% gimnazjalistów i 60% uczniów szkoły zawodowej zadeklarowało samodzielny zakup alkoholu. Dane te są alarmujące, gdyż świadczą o nieskuteczności lub nieprzestrzeganiu obowiązującego prawa.

Wiele badań wykazało, że współczesna młodzież eksperymentuje równoległe z różnymi substancjami psychoaktywnymi, zarówno legalnymi, jak i nielegalnymi. Substancje nielegalne wprawdzie nie są reklamowane wprost, jednak narkotykowe wizje i doznania są często obecne w kulturze masowej, przede wszystkim na forach internetowych adresowanych do młodzieży czy choćby w popularnych piosenkach. Konsumpcja narkotyków w młodym pokoleniu wzrasta. Dlatego działania zmierzające do ograniczania popytu na narkotyki wydają się ciągle podejściem, z którym można wiązać duże nadzieje.

Zapytaliśmy młodych respondentów czy zgadzają się z obiegową opinią, iż narkotyki można podzielić na tzw. narkotyki „miękkie” oraz „twarde”. Ogromna część badanych, zarówno gimnazjalistów (59%) jak i uczniów szkoły zawodowej (63%) nie ma zdania w tej kwestii. Z podziałem narkotyków na „miękkie” i „twarde” zgadza się podobna grupa respondentów na obydwu poziomach kształcenia – 16% gimnazjalistów i 17% uczniów szkoły zawodowej. Niewielkie różnice widoczne są przy negatywnej ocenie takiego stwierdzenia – 25% gimnazjalistów i 20% uczniów szkoły zawodowej nie zgadza się z podanym podziałem.

Trzeba w tym miejscu podkreślić, iż podział narkotyków na tzw. „miękkie” i „twarde” jest jedynie mitem, bez żadnych podstaw teoretycznych. Mitem, który już od wielu lat pokutuje wśród młodzieży i społeczeństwa w ogóle. Nie da się wyznaczyć żadnej granicy między rodzajami narkotyków, nie ma jednolitych zasad podziału. Najczęściej mianem narkotyków twardych określa się te, których używanie prowadzi do silnego uzależnienia, przede wszystkim biologicznego. Jako miękkie określa się te substancje, które uzależniają w mniejszym stopniu (marihuana, haszysz, halucynogeny). Nieprawdą jest jednak stwierdzenie, że narkotyki miękkie nie uzależniają. Dlatego tak ważne jest aby podnosić świadomość młodych ludzi w tej kwestii, aby nie pozwolili sobą manipulować. Zapytaliśmy młodych respondentów o ich własne doświadczenia z narkotykami.

Do zażycia narkotyku chociaż raz w swoim życiu przyznało się 12% gimnazjalistów i 18% uczniów szkoły zawodowej. Dane te są alarmujące, gdyż jak wiemy, jeśli chodzi o narkotyki nie można mówić o bezpiecznej dla organizmu ilości czy o racjonalnym i kontrolowanym ich używaniu. Nawet jednorazowe przyjęcie

narkotyku może skutkować uzależnieniem. Osoby, które udzieliły pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie, miały w kolejnym powiedzieć kiedy ostatnio zażywały narkotyki, tak więc pytanie dotyczyło bieżącego wskaźnika używania narkotyków oraz eksperymentowania z nimi.

Spośród osób, które przyznały się do zażywania narkotyków 6 uczniów szkoły zawodowej i aż 20 uczniów gimnazjum deklaruje, iż ostatni raz miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Do eksperymentowania (w ciągu ostatnich 12 miesięcy) z narkotykami przyznało się 28 uczniów szkoły zawodowej oraz taka sama liczba uczniów gimnazjum. Z danych jasno wynika, że co dwudziesty gimnazjalista deklaruje używanie narkotyków, można więc powiedzieć, że istnieje duże ryzyko, że w każdej klasie będzie co najmniej jedna taka osoba. Najpopularniejsza wśród badanych uczniów jest marihuana, do jej używania przyznało się 19 uczniów szkoły gimnazjalnej oraz 16 uczniów szkoły zawodowej. W gimnazjum popularnością cieszą się również dopalacze – 10, LSD – 9 oraz leki – 8. Na nieco niższym, ale podobnym poziomie kształtuje się używanie grzybów halucynogennych, ecstazy oraz amfetaminy. Co jednak budzi największy niepokój, to fakt że aż 6 gimnazjalistów sięga po heroinę a 5 po kokainę. Są to jedne z najsilniej uzależniających substancji psychoaktywnych. Jeśli chodzi o uczniów szkoły zawodowej, to oprócz marihuany zainteresowaniem cieszą się dopalacze – 6 osób i leki – 5 osób zadeklarowało używanie.

Przeważająca większość pytanej młodzieży uważa, że wiedza jaką posiadają młodzi ludzie na temat narkotyków i skutków jakie za sobą niesie ich używanie, nie jest wystarczająca. Taką opinię wyraziło 73% gimnazjalistów i 69% uczniów szkoły zawodowej. Jest to wyraźny sygnał do działania dla osób zajmujących się profilaktyką zwłaszcza wśród młodzieży. Potrzebuje ona rzetelnych informacji dotyczących substancji psychoaktywnych oraz ich zgubnego oddziaływania na organizm człowieka. W tym miejscu warto podkreślić, że temat narkotyków przestał być w społeczeństwie tematem tabu. Wiele osób otwarcie przyznaje się do nadużywania czy uzależnienia od środków psychoaktywnych, sporo takich osób to ludzie znani, stanowiący dla części młodzieży wzór. Temat spowszedniał, a osoby uzależnione nie są już narażone, jak jeszcze kilkanaście lat temu na ostracyzm społeczny. Chciałoby się powiedzieć, że to dobrze bo uzależnienie jest chorobą, a ludzi na nie cierpiących nie można wyłącznie izolować od reszty społeczeństwa. Trzeba jednak dodać, że jako norma środowiskowa obowiązuje wysoki poziom przyzwolenia dla brania i dla samych biorących, co powoduje coraz częstsze sięganie po narkotyki przez młodzież.

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW GMINY ISTEbNA.

Głównym celem badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych zagrożeń i problemów społecznych, przede wszystkim problemu alkoholowego, zjawiska używania narkotyków, zjawiska przemocy, a także oszacowanie skali występowania tych zjawisk w badanej gminie. Dodatkowo pytano respondentów o znajomość form pomocy, które oferują władze gminy Istebna dla osób borykających się z różnego typu uzależnieniami.

Techniką uzyskania materiału badawczego zastosowaną w niniejszym badaniu była anonimowa ankieta rozdawana. Jest to forma ankiety bezpośredniej, którą ankietę rozdaje w określonych miejscach np. na ulicach. Przy każdorazowym wypełnianiu ankiety, respondent był informowany o jej anonimowości oraz o wykorzystaniu badań w celach analiz statystycznych, stanowiących podstawę do konstruowania programów pomocowych w gminie. Kwestionariusz ankiety składał się z 16 pytań, w tym jednego pytania metryczkowego.

Badaniem objęta została grupa 200 dorosłych mieszkańców gminy Istebna, z czego 75% stanowiły kobiety, natomiast pozostałe 25% to mężczyźni. Badanie przeprowadzone zostało w miesiącu marcu 2015 roku na terenie gminy Istebna. W pierwszym zadanym pytaniu poprosiliśmy mieszkańców o uszeregowanie problemów społecznych od najważniejszego do najmniej ważnego według nich. Jako najważniejszy mieszkańcy wskazali problem narkomanii, następnie picie alkoholu przez młodzież oraz bezrobocie. Na kolejnych miejscach znalazły się alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość, przemoc i agresja na ulicy, spadek stopy życiowej, sytuacja mieszkaniowa, zły stan zdrowia społeczeństwa oraz kryzys moralny.

Pierwsze dwie pozycje, na których znalazła się narkomania i picie alkoholu przez młodzież bardzo jednoznacznie wskazują kierunek działań jakie powinny zostać podjęte na terenie gminy odnośnie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Problem narkomanii, pomimo wielu działań zakrojonych na szeroką skalę, jest w Polsce nadal bardzo aktualny. Działania mające na celu wyeliminowanie nielegalnej sprzedaży substancji psychoaktywnych, są niestety niewystarczające. Dlatego należy skupić się na działaniach profilaktycznych mających na celu zmniejszenie liczby osób chętnych do kupowania narkotyków w myśl reguły popyt – podaż.

Na problemy związane z narkotykami należy patrzeć szeroko, widzieć je w kontekście problemów powodowanych przez używanie innych substancji psychoaktywnych. Zgodnie ze stanowiskiem Światowej Organizacji Zdrowia wszelkie substancje psychoaktywne niezależnie od tego, czy legalne, czy nielegalne są groźne, patrząc na rzecz z perspektywy zdrowia publicznego.

Współwystępowaniu używania różnych substancji legalnych i nielegalnych towarzyszy interakcja problemów z tym związanych. Nadmierne picie i narkotyki, jeżeli występują jednocześnie, wywołują w sumie więcej poważnych problemów. Często problem nadużywania substancji psychoaktywnych łączy się ze zjawiskiem przemocy czy przestępczości. Może prowadzić do bezrobocia i pogorszenia sytuacji materialnej. Obserwuje się też interakcyjny wpływ innych czynników, np. stylu życia czy warunków życiowych. Osoby, które dotknął już problem alkoholowy lub stały się regularnymi użytkownikami narkotyków, doświadczają poważnych szkód zdrowotnych, podlegają też procesowi społecznej degradacji.

W jednym z pytań poruszyliśmy kwestię dostępności narkotyków w środowisku lokalnym i zapytaliśmy o to dorosłych mieszkańców gminy. Ponad połowa badanych osób – 51% twierdzi, że na terenie gminy narkotyki są powszechne i łatwo je dostać. Jedynie 2% respondentów uważa, że narkotyki są trudno dostępne. Pozostałe 47% osób nie ma wiedzy na ten temat.

BADANIE PUNKTÓW SPRZEDAŻY ALKOHOLU

Kwestionariusz ankiety, przeprowadzony w 40 punktach sprzedaży alkoholu na terenie gminy Istebna, miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

1. sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
2. spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
3. awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol,
4. kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych

W badaniu wzięło udział 24 pracowników oraz 16 właścicieli punktu sprzedaży alkoholu. Większość respondentów stanowiły kobiety – 82%, natomiast mężczyźni 18%. We wszystkich punktach sprzedawany jest alkohol natomiast w 26 z nich także wyroby tytoniowe. Na początek chcieliśmy zbadać powszechność prób zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie. Zapytaliśmy więc sprzedawców, jak często zdarza się, że młody człowiek próbuje kupić alkohol.

Wśród respondentów 12% przyznało, że sytuacje kiedy osoba nieletnia próbuje kupić alkohol zdarzają się niemal codziennie, natomiast prawie połowa badanych – 49% deklaruje, że takie sytuacje nie przytrafiają się nigdy. Pośród badanych, 12 osób wiedziało o przypadkach sprzedaży alkoholu osobom nieletnim, pozostałe 28 osób takich przypadków nie zna.

Niemalże wszyscy respondenci (39 osób) deklaruje, że zawsze sprawdza dowód tożsamości młodym ludziom, którzy próbują kupić alkohol lub papierosy, jedna osoba przyznała, że nie zawsze to robi. Podobnie sytuacja ma się ze sprzedażą alkoholu osobie nieletniej, nigdy nie zdarzyło się to 39 osobom, natomiast jedna badana osoba przyznała się do sprzedaży alkoholu osobie, która nie ukończyła 18 roku życia.

Mając na uwadze ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się być prawdopodobnym, że odpowiedzi na powyższe pytania, nie odzwierciedlają stanu faktycznego. Podanie nieprawdziwej odpowiedzi może być podyktowane strachem przed konsekwencjami nie tylko ze strony pracodawcy ale przede wszystkim skutkami prawnymi łamania obowiązującego prawa – zakazu sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim.

WNIOSKI

W podsumowaniu badań przeprowadzonych na terenie gminy Istebna można wyróżnić kilka głównych problemów, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające szczególnej uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Jednym z najważniejszych problemów młodych mieszkańców gminy zdaje się być wczesna inicjacja alkoholowa – 87% uczniów szkoły zawodowej i 54% gimnazjalistów, a także wysoki wskaźnik bieżącego używania alkoholu – 68% uczniów szkoły zawodowej i 30% gimnazjalistów. Jest to alarmujący sygnał dla władz lokalnych, który powinien skutkować podjęciem działań z zakresu profilaktyki wśród młodzieży.

2. Szczególną uwagę trzeba zwrócić na fakt, iż duża część młodych respondentów (60% uczniów szkoły zawodowej i 25% gimnazjalistów) deklaruje, że sama nabywa alkohol, co może sugerować potrzebę wzmocnienia kontroli dostępności napojów alkoholowych.

3. Jeśli chodzi o wyroby tytoniowe to bardzo duża część młodzieży deklaruje bieżący ich używanie (79% uczniów szkoły zawodowej i 55% gimnazjalistów). Wynikać może to z dużego przyzwolenia społecznego jeśli chodzi o nikotynę. Dlatego ważna wydaje się być pogłębiona profilaktyka i działania prozdrowotne, zmierzające do zmniejszenia skali zjawiska.

4. Poważny problem wśród młodych mieszkańców gminy stanowią narkotyki. Duża część młodzieży (18% uczniów szkoły zawodowej i 12% gimnazjalistów) ma już za sobą pierwszy kontakt z narkotykami, który miał miejsce głównie podczas wakacji lub wagarów. Dlatego bardzo ważne jest by dzieci w wolnym czasie były otoczone opieką, a jednocześnie nasuwa się potrzeba informowania ich o niebezpieczeństwach jakie wiążą się z zażywaniem narkotyków, pić alkoholu czy paleniem papierosów.

5. Potrzebę edukacji potęguje fakt, iż sama młodzież twierdzi, że ich wiedza na temat narkotyków jest niewystarczająca (69% uczniów szkoły zawodowej i 73% gimnazjalistów). Również duża część osób dorosłych przyznała, że ich wiedza na temat narkotyków jest niewielka (54%).

6. Można powiedzieć, że na terenie gminy jest spory dostęp do narkotyków. Nieco mniej niż połowa młodych respondentów wie, gdzie te substancje może nabyć, także dorośli (51%) uważają, że narkotyki są powszechne i dostępne na terenie gminy.

7. Większość młodych respondentów ma zdecydowanie negatywny stosunek do narkotyków. Jednak mimo deklarowanego, negatywnego stosunku część osób sięga po narkotyki. Może to wynikać z przekonania, że ogólnie narkotyki są złem, ale niektóre z nich i zażywane od czasu do czasu nie są groźne.

8. Najważniejszym problemem w środowisku lokalnym w opinii mieszkańców jest narkomania oraz picie alkoholu przez młodzież. Tutaj pozostaje przestrzeń dla władz jeśli chodzi o wprowadzanie programów pomocowych dla osób uzależnionych ale także, a może przede wszystkim opracowanie działań profilaktycznych wśród młodzieży.

9. Ważnym problemem z punktu widzenia mieszkańców jest także bezrobocie i alkoholizm. Duża część mieszkańców (69%) oczekuje działań od władz lokalnych zapewne także w tym zakresie.

10. Według dorosłych respondentów najważniejszym w działalności lokalnych władz powinno być udzielanie pomocy osobom i rodzinom, których dotyczy problem alkoholowy a także działania edukacyjne i profilaktyczne.

11. Badanie wykazało, że nieletni próbują nabyć w punktach sprzedaży tak alkohol, jak i wyroby tytoniowe. Także zdarzały się przypadki sprzedaży tych produktów osobom niepełnoletnim dlatego też ważnym zadaniem władz lokalnych zdaje się być wzmocnienie kontroli dostępności alkoholu i wyrobów tytoniowych na terenie gminy.

IV. CELE I ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Cele szczegółowe programu są zgodne z kierunkami działań określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii.

- 1) Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i narkomanii i osób zagrożonych uzależnieniem :
 - a) przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu powodujących rozpad pożycia rodzinnego, demoralizację małoletnich, zakłócenie spokoju lub porządku publicznego,
 - b) prowadzenie rozmów interwencyjno-motywujących z osobami, co do których wpłynęły zgłoszenia,
 - c) kierowanie osób, które nie zgodziły się dobrowolnie na zdiagnozowanie i poddanie się leczeniu odwykowemu na badanie przez biegłych w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego,
 - d) kierowanie wniosków do sądu rejonowego o zobowiązanie się podjęcia leczenia odwykowego i pokrywanie kosztów sądowych
 - e) pokrywanie kosztów przeprowadzenia badania przez biegłego sądowego (psycholog, psychiatra),

- f) finansowanie Punktu Konsultacyjnego (energia, opał, telefony itp., wynagrodzenie osób pracujących w punkcie)
 - g) zakup artykułów biurowych i innych materiałów potrzebnych na bieżącą działalność GKRPA
 - h) kierowanie osób uzależnionych oraz sprawców przemocy domowej do dobrowolnego korzystania z pomocy psychologicznej w punkcie konsultacyjnym w Istebnej,
- 2) Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie poprzez:
- a) Szkolenie Przewodniczącego i członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - b) Zorganizowanie i finansowanie kolonii i ferii dla dzieci z rodzin zagrożonych patologią społeczną i z rodzin z problemem alkoholowym,
 - c) Koordynowanie działań dotyczących pomocy ofiarom przemocy domowej, poprzez współpracę z policją, sądem, GOPS, szkołami,
 - d) Przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu i przemocy w rodzinie, narkomanii,
 - e) Zakładanie Niebieskiej Karty rodzinie celem zdiagnozowania przemocy i zaplanowania pomocy,
 - f) Współpraca z Zespołem Interdyscyplinarnym w zakresie Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz realizacji procedury Niebieskiej Karty
 - g) Organizowanie i finansowanie szkoleń i prelekcji na temat różnego rodzaju uzależnień,
 - h) Przystąpienie do różnego rodzaju kampanii itp.
- 3) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych i rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych :
- a) Promowanie zdrowego stylu życia dzieci i młodzieży poprzez organizowanie i finansowanie zimowego i letniego wypoczynku,
 - b) Realizacja i finansowanie programów i warsztatów oraz przedstawień profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i innych uzależnień
 - c) Finansowanie szkoleń dotyczących narkomanii
 - d) Organizowanie zajęć sportowych i innych dla dzieci i młodzieży oraz dofinansowanie tych działań jako alternatywnych form spędzania wolnego czasu i zapobiegających powstaniu patologii społecznej,
 - e) Organizowanie i finansowanie wyjazdu dzieci i młodzieży do placówek lecznictwa odwykowego, zakładów karnych itp.
 - f) Zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży poprzez zorganizowanie i finansowanie różnego rodzaju zajęć pozalekcyjnych,
 - g) Utrzymanie punktu konsultacyjnego na terenie gminy. Rozszerzone zadania punktu będą dotyczyły również konsultacji i pomocy rodzinom, które będą dotknięte patologią przemocy w rodzinie z narkomania, jak również problemom alkoholowym,
 - h) Prowadzenie świetlicy w Gimnazjum im. Jana Pawła II w Istebnej oraz w Istebnej Kubalonce poprzez finansowanie bieżącej działalności, pokrycie kosztów personalnych opiekunów, dożywianie dzieci biorących udział w zajęciach oraz wyposażenie w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do realizacji zajęć profilaktycznych.
 - i) zakup materiałów i pomocy dydaktycznych niezbędnych do prowadzenia profilaktycznych przez pedagogów szkolnych.
 - j) Wspieranie przedsięwzięć – wymiany młodzieży, wyjazdów, wycieczek mających na celu promowanie zdrowego stylu życia oraz nabywania umiejętności gospodarowania wolnym czasem.

- 4) Wspomaganie działalności instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych i narkomanii :
 - a) Finansowanie stałych opłat związanych z utrzymaniem i eksploatacją powierzchni użytkowej przekazanej na działalność świetlicy dla dzieci i młodzieży na osiedlu Istebna Kubalonka,
 - b) Udzielanie dotacji organizacjom pozarządowym (jednostkom nie zaliczanym do sektora finansów publicznych),
 - c) Zakup materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, które będą przekazywane podczas prelekcji i wizyt dzielnicowych w szkołach
 - d) Dofinansowanie działalności grup AA i AI-Anon,
 - e) Urządzenie placu zabaw przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Istebnej Zaolziu
 - f) Remont nawierzchni boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Istebnej
- 5) Pomoc społeczną osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętym ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontaktu socjalnego :
 - a) Praca socjalna pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
- 6) Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art.13.1 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego poprzez:
 - a) Prowadzenie kontroli w punktach sprzedaży napojów alkoholowych

V. REALIZATORZY PROGRAMU:

- 1) Referat Społeczno-Administracyjny Urzędu Gminy Istebna
- 2) Referat Gospodarczy i Rolnictwa
- 3) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Istebnej
- 4) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Istebnej
- 5) Świetlice środowiskowe
- 6) Szkoły i Placówki oświatowe
- 7) Gminny Zespół ds. Oświaty w Istebnej

VI. ZASADY WYNAGRADZANIA CZŁONKÓW GMINNEJ KOMISJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH:

- 1) Ustala się wynagrodzenie dla Przewodniczącego Komisji w wysokości 400 zł brutto miesięcznie.
- 2) Wynagrodzenie w wysokości 120 zł brutto przysługuje członkom Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych za każdą z następujących czynności:
 - a) Udział w posiedzeniu komisji
 - b) Przeprowadzenie kontroli punktu sprzedaży napojów alkoholowych,
 - c) Przeprowadzenie co najmniej 2 interwencji w stosunku do osób nadużywających alkohol,
 - d) Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego dotyczącego osób nadużywających alkohol i ich rodzin
 - e) Udział w szkoleniu
 - f) Reprezentowanie komisji. w sądzie w sprawach związanych o zastosowanie obowiązku leczenia odwykowego
- 3) Wynagrodzenie wypłacane jest na podstawie listy obecności zatwierdzonej przez Sekretarza Gminy